
Når børn oplever problemer i skolen, er der for meget fokus på placering af skyld og ansvar, og det låser konflikterne frem for at løse dem. Et nyt forskningsprojekt har undersøgt, hvordan lærere, skoleledere, pædagoger og forældre ved at være åbne for hinandens perspektiver i højere grad kan forstå problemernes kompleksitet og bevægelighed. Forskningen tydeliggør betingelser og handlemuligheder i forhold til at arbejde med problemerne.

SPOT PÅ NY FORSKNING

Forskydning af problemer fastlåser konflikter i skolen

Mikkel går i 3. klasse. Han er elev i en almindelig klasse i en dansk folkeskole. Igennem en længere periode har han haft svært ved at deltage i undervisningen. Han har flere konflikter med lærerne, larmer og råber og laver ikke de opgaver, som lærerne sætter i gang. I stedet forlader han ofte klassen eller bliver sendt på kontoret.

”De voksne er bekymrede for, hvad der sker med Mikkel, og hvorfor han har så mange konflikter. Lærerne synes, at forældrene har svært ved at sætte grænser, mens forældrene omvendt mener, at lærerne ikke lytter og hele tiden optrapper konflikterne,” siger Lærke Testman fra DPU, Aarhus Universitet. Hun har som ph.d.-studerende forsket i inklusion og konflikter i skolen set fra børnenes perspektiv.

”Spørger man Mikkel selv, så peger han på, at han ikke har nogen sociale stædeder i klassen og ikke nogen venner. Derfor er det svært for ham, hvis de f.eks. skal lave gruppearbejde, for han ved godt, at det er ham, der kommer til at sidde alene til sidst,” siger Lærke Testmann.

Eksemplet med Mikkel stammer fra forskningsprojektet *Konflikter om børns skoleliv*, hvor forskere fra blandt andet DPU, Aarhus Universitet og Roskilde Universitet har undersøgt børns deltagelsesmuligheder og inklusion i skolen set fra børns, læreres, pædagogers, forældres, psykologers og skolelederes perspektiver.

”Det viser, hvordan forskellige perspektiver giver forskellige forklaringer på samme problem. Resultatet kan blive, at man som forælder føler sig overset. Omvendt oplever lærerne, at forældrene ikke vil tage et ansvar, men blot skyder det over på skolen, mens barnet tænker, at de voksne overhovedet ikke forstår noget af det, der foregår,” siger Lærke Testmann.

Børns hverdag er hele dagen

Skolelivet er et mylder af socialt liv, fællesskaber, faglighed, venskaber, problemer og sjov samt modsætningsfyldte krav og konflikter om, hvad skolen er til for. Børn har samtidig en hverdag, hvor familie, skoleliv og fritidsliv er tæt forbundet. Og netop fordi de tre sfærer ikke kan adskilles, har forholdet mellem dem betydning for børnenes deltagelse og læring i skolen. Børnenes perspektiv knytter sig ganske enkelt til, hvordan dagen kan hænge sammen for dem.

»Forskellige perspektiver giver forskellige forklaringer på samme problem. Resultatet kan blive, at man som forælder føler sig overset. Omvendt oplever lærerne, at forældrene ikke vil tage et ansvar, men blot skyder det over på skolen, mens barnet tænker, at de voksne overhovedet ikke forstår noget af det, der foregår.«

Lærke Testmann

”Bag problemer, der i udgangspunktet bliver opfattet som noget, der har med det enkelte barn eller en enkelt lærer at gøre, er vi stødt på mere komplekse konflikter mellem børnene og lærerne, og lærerne i mellem; i forældregruppen og i forhold til ledelsen. Derfor har der været behov for at undersøge vanskeligheder og konflikter i skolen set fra mange forskellige involverede parter perspektiver,” siger Dorte Kousholt fra DPU, Aarhus Universitet, der er medforfatter på den bog, der er udkommet i forlængelse af projektet. Hun har i en lang årrække forsket i forældresamarbejde i skoler og daginstitutioner.

FORSKNINGSPROJEKTET KONFLIKTER OM BØRNS SKOLELIV

I projektet har otte forskere set på skolens udfordringer fra forskellige vinkler. Dorte Kousholt har i projektet undersøgt forholdet mellem børns fællesskaber og forældres samarbejde, mens Lærke Testmann har undersøgt konflikter og fællesskaber mellem børn i skolen.

Projektet er formidlet i en bog, der sigter mod at udvikle sprog og begreber til at undersøge vanskeligheder i børns skoleliv. Den lægger op til en ny forståelse af konflikter i skolen og til at se konflikter som muligheder for udvikling.

Forældre, lærere, skoleledere og andre professionelle i skolen har en fælles opgave i at sikre gode deltagelsesmuligheder og læringsmuligheder for børn, men de kommer med et forskelligt indblik og forskellige opgaver. Det er et grundvilkår, men det kan undertiden føre til fastlåste konflikter i børns skoleliv.

FEM ANBEFALINGER TIL AT HÅNDTERE KONFLIKTER I SKOLEN

1. SKOLEN SKAL SKABE BETINGELSER FOR SAMARBEJDE OM KONFLIKTER

Skolelivet er fuld af modsætninger, og der er konflikter både i skolen og om skolen, som hver dag udvikles og håndteres af børn og voksne. Konflikter er ikke en fejl, men et vilkår i det at lave skole. Et mere nuanceret og åbent blik på konflikter kan hjælpe med at skabe bedre betingelser for samarbejdet.

2. UDFORSK KONFLIKTER – SÆRLIGT NÅR DE LÅSER SIG

Når konflikter låser sig og fylder, er det første skridt at udforske konflikten. Hvad handler den om, set fra de forskellige involverede parter perspektiver, og hvad hænger den sammen med i skolens komplekse hverdagsliv?

3. SÆT MANGE PARTERS VIDEN I SPIL

Arbejd med betingelser for udforskning i hverdagslivet. Kan man gå ind i dialog uden risiko for udpegning? Er der mulighed for at de, der kender børnene, kan bidrage med viden forskellige steder fra?

4. SÆRLIGT OM MØDER

Gør jer klart, hvornår det er relevant med et møde, og hvem det er relevant at inddrage. Ret fokus mod, hvad hver part kan gøre der, hvor de er i børnenes liv. Se det ikke som en fejl, hvis viden er modstridende men som en kilde til forståelse af, hvad konflikterne handler om.

5. STOP PROBLEMFORSKYDNING OG PLACERING AF SKYLD

Hav en kritisk opmærksomhed på, hvornår konflikter fører til placering af skyld og ansvar. Når vi opdager, hvordan mange parter har indflydelse på problemerne og på betingelser for at deltage i skolelivet, skaber vi mulighed for, at mange parter kan bidrage med at ændre på betingelserne. Komplekse problemer kræver komplekse løsninger

Receptionsstemning i skolen

I Mikkel's eksempel blev der igangsat en indsats rettet mod hans adfærd og hans relationer til sine forældre. Mikkel skal en dag om ugen gå i skolens familieklasse. Det er et tilbud, hvor forældre og børn sammen med pædagogisk personale skal arbejde med at forbedre barnets adfærd i undervisningen. Men Mikkel kan ikke lide familieklassen. Han gider ikke være der, og den har ikke den ønskede effekt på hans deltagelse i undervisningen.

Hvis vi prøver at gå ind i de konflikter, som Mikkel er del af, får vi øje på en klasse med nogle udfordringer, som vedrører hele børnegruppen og deres fælles liv på tværs af undervisning, pauser og fritidsliv. En af de konflikter, der kan udløse stort drama, er, når eleverne skal skifte pladser i klassen, fortæller Lærke Testmann. Der bliver forsøgt en lang række forskellige modeller for, hvordan pladser skal fordeles. Men de giver den samme ballade hver gang. Med de voksnes blik kan det virke helt uforståeligt, men ser man på det ud fra børnenes perspektiv, er det altafgørende.

”Der var en slags ’receptionsstemning’ i klassen. Den usikkerhed voksne også kender, hvis de går ind til en reception med deres glas og tænker: ’Åh bare der er nogen, jeg kender, som jeg kan stille mig ved siden af i dag’. Den fornemmelse var der rigtig mange af børnene, der havde hver morgen, så de var alle meget på arbejde i forhold til at få sociale

ståsteder for dagen,” siger Lærke Testmann og fortsætter:

”Det at komme til at sidde ved siden af en bestemt var meget vigtigt for at børnene kunne føle, at de var et roligt sted, hvor de kunne høre, hvad læreren sagde, og hvad der i øvrigt blev stillet af krav. Det kunne også give råderum i forhold til resten af dagen, fordi placeringen i klassen kunne give nogle særlige adgange. Det kunne f.eks. afgøre, om man blev færdig med lektierne i klassen og ikke skulle sidde i lektiecafeen, men i stedet kunne få tid til at lege sammen med dem, man gerne ville bagefter.”

Fokus på forældresamarbejde

Mikkel's adfærd i undervisningen hænger altså sammen med hans kamp for at etablere vedvarende fællesskaber med de andre børn i klassen. Men han lykkes ikke med at etablere adgange til fællesskaberne, og det skaber stor frustration hos ham, og det kommer til udtryk på en udadreagerende måde. Eksemplet illustrerer, hvordan den forskydning, der sker af problemer ind i barnet og i familien, kan komme til at skygge for en forståelse af, hvordan børns konflikter hænger sammen med at håndtere udfordringer i skolen, og resultatet kan blive en fastlåsning, der gør det vanskeligere at forstå og løse dem.

”Hvis problemerne forskydes ud i familien, så bliver det også dér, man tænker, de

Forskerne peger på, at der skal mere fokus på, hvordan skolen kan organisere et samarbejde med forældre, hvor både forældre og lærere kan blive klogere på hinandens forskellige perspektiver.

skal løses. Det kan udmønte sig i indsatser alene rettet mod et enkelt barns adfærd eller familieforhold, fremfor at man ser på, hvordan konflikterne er mere komplekst forbundet til det almene skoleliv, børnenes fællesskaber i klassen og forældres samarbejde med hinanden,” siger Dorte Kousholt.

Hun understreger, at det er væsentligt at forstå, at det ikke er et spørgsmål om, at nogen i udgangspunktet ønsker at forsimple eller forskyde ansvaret for børns problemer i skolen over på de andre. Men der er nogle betingelser, som begrænser de forskellige voksne aktørers handlerum og muligheder for indsigt. Lærerne og pædagogerne træder ind og ud af en afgrænset del af børnenes forløb med hinanden, og forældres indblik i børnenes dag er meget begrænset.

”Lærerne ved godt, at de er nødt til at få børnene til at fungere sammen socialt, hvis de skal skabe gode læringsfællesskaber, og at det også er vigtigt med et godt forældresamarbejde. Men samtidig skal de agere under nogle vilkår, som de oplever, har gjort de opgaver vanskeligere,” siger Dorte Kousholt.

Hun peger på, at lærernes primære udfordring er at få organiseret læringsfællesskaber i en klasse fuld af børn med meget forskellige deltagelsesbetingelser. De skal have blik for, hvor det enkelte barn er både fagligt og socialt i klassefællesskabet og på sociale dynamikker i klassen. Men det stadig større fokus på resultater i nationale tests, en detaljeret målstyring og mindre tid til forberedelse af undervisningen sætter lærerne under et pres. Og midt i det pres skal de organisere forældresamarbejde, som de finder væsentligt, men svært at organisere.

”Mange af de lærere, jeg har fulgt, peger på, at samarbejdet er meget vigtigt, men også at det kan være vanskeligt. Der skal derfor mere fokus på, hvordan skolen kan organisere et samarbejde med forældre, hvor både forældre og lærere kan blive klogere på klassen ved at lære af de forskellige perspektiver,” siger Dorte Kousholt.

Hun understreger samtidig, at problemet med individualisering af komplekse problemer og problemforskydning også rammer lærerne. Det kan være den enkelte lærer i en urolig klasse, der får at vide, at vedkommende skal træde i karakter og være mere tydelig og struktureret over for børnene.

Tværfaglig indsats

Ligesom konflikter i skolen er komplekse, så kræver de også komplekse indsatser, der inddrager skolens modsætninger og lægger sig tæt op ad det liv, børnene skal håndtere. Det kræver et samarbejde på tværs af lærere,

»Hvis problemerne forskydes ud i familien, så bliver det også dér, man tænker, de skal løses. Det kan udmønte sig i indsatser alene rettet mod et enkelt barns adfærd eller familieforhold, fremfor at man ser på, hvordan konflikterne er mere komplekst forbundet.«

Dorte Kousholt.

skoleledere, pædagoger og forældre, der er præget af kommunikation og åbenhed over for andre perspektiver end ens eget.

Den videre historie om Mikkel og hans klasse illustrerer dette behov for samarbejde. Da Lærke Testmann forlod klassen var Mikkel nemlig kommet med i lidt mere af undervisningen. Klassens nye dansklærer havde sat Mikkel sammen med drengen Frederik, og det gav Mikkel en ny åbning i forhold til at få et socialt ståsted i klassen. Frederik gik meget op i Pokémon, og Mikkel skiftede sin samling af fodboldkort ud med Pokémonkort og fik noget nyt at gå op i sammen med et andet barn.

Samtidig kom der en ny fælles aktivitet i frikvartererne. En af skolens pædagoger spillede i en periode stikbold med børnene hver fredag i den understøttende undervisning, og det ser ud til, at stikbold herefter blev en aktivitet, mange børn i klassen kunne deltage i uden de mange konflikter, som førhen kendetegnede frikvarterernes fodboldspil.

”Man kan sige, at kombinationen af at læreren skabte en åbning for Mikkel, Frederiks åbenhed over for ham og Mikkels egen forandring af engagement fra fodbold til Pokémon hjalp ham til en meningsfuld deltagelse i skolen. Samtidig blev der så arbejdet med klassen som helhed i form af en tværfaglig indsats, hvor aktiviteter iværksat af en skolepædagog fik betydning for det større børnefællesskab i frikvarteret, som så igen påvirkede situationen i klasserummet positivt,” forklarer Lærke Testmann

Fokus på betingelser

En åbenhed overfor forskellige perspektiver handler imidlertid også om betingelserne for at kunne udvikle det nødvendige tværfaglige samarbejde omkring børnene i skolen. Men her kan strukturerne, som de ser ud i dag, spænde ben.

”Det handler om, hvordan psykologerne eller inklusionsvejlederne kan få bedre muligheder for at gå ind og arbejde med klasserne. Når vi har talt med PPR-psykologer, så ved de godt, at tingene spiller sammen, og de ville egentlig gerne kigge bredere på problemerne fremfor blot at udrede det enkelte barn. Der har da også været en bevægelse i retning af, at PPR skal arbejde mere kontekstuel, men ofte kommer de først ind i forløbet, når konflikter omkring et barn er fastlåste, og her mangler der viden om, hvordan de derfra kan arbejde med konflikter i og om klassen,” siger Dorte Kousholt og fortsætter:

”Det er vigtigt at huske på, at sideløbende med de fastlåste situationer så løser lærere, pædagoger og psykologer hver dag massevis af konflikter i skolen. Men de skal være opmærksomme, hvis der sker en skyldspalcering, ligesom de skal undgå udpegninger. Fokus skal flyttes fra enkeltpersoner til betingelser for deltagelse. Og her handler det om at fastholde nysgerrigheden og åbenheden overfor forskellige perspektiver og arbejde bredt med skolens fællesskaber.” ■

Læs mere

Dorte Kousholt og Charlotte Højholt: *Konflikter om børns skoleliv*. Dansk Psykologisk Forlag, 2018

LÆRKE TESTMANN er cand.pæd. i pædagogisk psykologi. Hun er indskrevet som ph.d.-studerende ved DPU, Aarhus Universitet og ansat som adjunkt ved pædagoguddannelsen på Professionshøjskolen København. Hun forsker i børns hverdagsliv i skolen og er optaget af børns perspektiver på fællesskaber og deltagelsesmuligheder.

DORTE KOUSHOLT er lektor ved DPU, Aarhus Universitet, og tilknyttet afdelingen for pædagogisk psykologi. Hun forsker i i børns fællesskaber og overgange på tværs af hverdagsliv samt forældreskab, familieliv og forældresamarbejde. Hun har bl.a. skrevet bogen *Børnefællesskaber og familieliv* (2011)